

Härnäst följde ett föredrag av fil. kand. Rolf Mathlein¹ över ämnet

Aktuellt om förrådsskadeinsekter.

Vid Växtskyddsanstaltens zoologiska avdelning pågår sedan åtskilliga år undersökningar över våra förrådsskadeinsekter i avsikt att klarlägga deras biologi och utveckling och att ta reda på hur de bäst skall kunna bekämpas och deras angrepp förebyggas.

Det är några av de mera aktuella av dessa undersökningsresultat, som jag här har sammanställt och i största korthet kommer att framlägga.

En av de viktigaste skadeinsekterna i spannmålslager är som bekant kornviveln (*Calandra granaria* L.). På senare år har dess betydelse ökat i oroväckande grad på grund av den omfattande statliga beredskapslagringen av brödsäd. Denna lagras nämligen mycket länge, vanligen i tre år eller längre, vilket i hög grad befrämjar kornvivelns förökning. Larverna utvecklas som bekant inuti kärnorna, där de är fullständigt dolda och följaktligen i regel omöjliga att upptäcka med ögat. Det har emellertid kunnat påvisas, att kärnor, som innehåller larver, puppor eller unga vivlar, är omkring 25% lättare än oskadade kärnor av samma storlek. Samtidigt förorsakar larverna en betydande temperaturförhöjning i de angripna spannmålslagren. Temperaturen kan så småningom stiga till 40° eller däröver. I lager av den storleksordning, som det blir fråga om när det gäller beredskapslagren, möter det givetvis stora svårigheter att åstadkomma en effektiv nedkylning, och detta har medfört, att kornviveln numera utan svårighet övervintrar även här i mellersta Sverige. Det är naturligtvis i detta fall inte fråga om någon pågående acklimatiseringsprocess, utan det är i stället miljön, som har förändrats och anpassats efter kornvivelns behov.

Den betydande vikt förlusten hos angripna kärnor har visat sig kunna utnyttjas i bekämpningssyfte. Genom maskinell rensning kan man relativt lätt skilja från dessa lätta kärnor och på så sätt ganska effektivt hålla angreppet nere.

Ett annat välkänt spannmålsskadedjur är kornmalen. Dess betydelse har emellertid numera minskat i anmärkningsvärd grad, vilket i främsta rummet är DDT-preparatens förtjänst. Kornmalen har faktiskt börjat bli ganska sällsynt, och egendomligt nog är den art, som finns här, inte Linnés *Tinea granella*. I de talrika spannmålsprov, som under årens lopp har undersökts vid anstalten, har nämligen den art, som påträffats, utan undantag varit *Tinea personella* Pierce & Metcalfe.

Den verkliga *Tinea granella* har här påträffats en enda gång, nämligen i ett förra året insänt prov av torkad svamp från Kina. Den torde

¹ Då kand. Mathlein på grund av tjänsteresa ej kunnat infinna sig till förhandlingarna, upplästes hans föredrag av lic. Ahlberg.

f.ö. bara med några få exemplar vara representerad i svenska samlingar och är otvivelaktigt en mycket stor raritet åtminstone här i landet.

Ett annat spannmålsskadedjur, vilket liksom kornviveln fått ökad betydelse genom beredskapslagringen är brungula plattbaggen (*Laemophloeus ferrugineus* Steph.). Denna lilla, bara ett par mm långa skalbagge, är mycket vanlig i importlaster av spannmål, kli och andra fodermedel men har tidigare inte spelat någon större roll här hos oss. Den gamla uppfattningen, att denna plattbagge endast skulle vara ett sekundärt skadedjur och för sin existens beroende av andra skadegörare, som t.ex. kornviveln, har visat sig vara felaktig. Brungula plattbaggen förekommer tvärtom mycket ofta i alldeles rena populationer, och den har vid vissa tillfällen anträffats i en mängd av inemot 3 000 individer pr kg spannmål. Dess föda utgöres av kärnornas groddar, och liksom kornviveln orsakar den en kraftig temperaturstegring i lagren.

Maskinell rensning har skäligen litet värde. Av kemiska medel har pyrenon visat sig verksamt.

En annan skalbagge, som mycket ofta förekommer tillsammans med den förra, särskilt i långtidslagrad spannmål, är sågtandade plattbaggen (*Oryzaephilus surinamensis* L.). Gjorda undersökningar har visat, att den egendomligt nog är praktiskt taget okänslig för lindan, som annars är synnerligen effektivt mot förrådsinsekter. Pyrenon är emellertid verksamt även mot denna art.

Vid undersökning av ett från en chokladfabrik för något år sedan insänt prov, som misstänktes vara angripet av kakaomott, framgick det, att skadedjuret utgjordes av *Ephestia cautella* Wlk., en art, som vi förut inte har haft att göra med här i landet. Vid besök på fabriken insamlades sedermera talrika larver och fjärilar, och dessa utgjordes uteslutande av denna art. Den har ännu inte fått någon svensk benämning, men det tyska namnet »Dattelmotte» anger att den även kan leva på annat än kakao, och i USA och en del andra länder är den känd som ett besvärligt skadedjur i lagrat vete. Den kan också lätt uppfödas på vetegroddar och f.ö. även på hela vetekärnor. Den förökar sig mycket snabbt, i det att varje hona i genomsnitt lägger 250 ägg och i enstaka fall ända till det dubbla antalet. Äggen äro i det närmaste klotrunda och är därigenom lätta att skilja från såväl kakaomottets som kvarnmottets ägg, som har oval form. Utförda försök har klarlagt, att denna nya art är mycket känslig för kyla, bl. a. kan äggen inte kläckas vid lägre temp. än +13°, och därför kan man effektivt bekämpa den redan genom måttlig nedkylning av de angripna produkterna.

Några intressanta iakttagelser föreligger i fråga om ett så gammalt och välkänt djur som pälsängern (*Attagenus pellio* L.). Den angriper som bekant olika animaliska produkter, såsom ylle, pälsverk o. dyl. På de senaste åren har den börjat uppträda anmärkningsvärt talrikt, inte minst här i Stockholm. Detta kan möjligen bero på att man numera gått ifrån gasverkande och starkt luktande bekämpningsmedel, såsom paradi-

klorbensol och naftalin, och i stället börjat använda DDT och andra kontaktverkande medel. Ängrarna förekommer ju utomhus och flyger på somrarna in i husen för att lägga ägg och söker sig därvid inte minst till vindstrymmena. Den tidigare användningen av gasverkande medel torde därvid ha haft en viss repellerande verkan på anflygande ängrar. Det kan tilläggas att de »malskador», som folk upptäcker på sina textilier och skinnvaror, mycket ofta torde vara förorsakade inte av mal utan just av pälsångerlarver. Inpudring av angripbara stoffer med lindan är annars ett effektivt skyddsmedel mot angrepp av dessa djur.

Till sist några ord också om den bara ett par mm stora faraomyran (*Monomorium pharaonis* L.). Denna har på senare år uppträtt som en besvärlig ohyra i bostäder i en del städer, t. ex. i Göteborg, Hälsingborg, Katrineholm och Stockholm, och har dessutom anträffats i ett par chokladfabriker. Tyvärr tycks den vara stadd i spridning här i landet. Enligt uppgifter i litteraturen är risken för dess passiva spridning mycket stor, och man har funnit att hela myrbon kan inrymmas i så små föremål som valnötter och ihåliga knivskaft. Omfattande bekämpningsförsök i England och USA tyder på att man i klordanpreparaten har de effektivaste bekämpningsmedlen.

I anslutning till föredraget uppgav fil. lic. Max von Schantz, att *Tinea granella* i Finland är funnen i apoteksvaror, och lic. Ahlberg, att arten även i Sverige påträffats i dylika varor.

På kvällen samlades åter alla mötesdeltagarna för att som värdför-
eningens gäster under festliga former begå middagen i restaurant Stall-
mästaregårdens festvåning. Talens rad inleddes av lic. Ahlberg, som
hälsade alla hjärtligt välkomna och därvid särskilt vände sig till gästerna
från grannländerna. Under kvällens lopp framfördes hälsningar från
Entomologisk Förening i Köpenhamn genom dr Nielsen, från Entomo-
logiska Föreningen i Helsingfors genom dr Krogerus, från Suomen Hyön-
teistieteellinen Seura genom professor Kangas, från Norsk Entomologisk
Förening genom cand. real. Ragnhild Sundby och från Entomologiska
Sällskapet i Lund genom professor Lindroth.

Efter middagen kunde de som så önskade intaga kaffet på terrassen
och njuta av utsikten över den spegelblanka Brunnsviken, inramad av
försommarvacker grönska, tills kvällens första vals, intonerad av en tre
man stark orkester, manade till dans.

Fredagen den
14 juni.
Sektionen för
teoretisk ento-
mologi.

Fredagen den 14 juni kl. 10 fortsattes förhandlingarna sektionsvis.

I sektionen för teoretisk entomologi talade först dr. phil. Rasmus
Lyngnes över ämnet

Entomol. Ts. Arg. 78. H. 4, 1957